

דרשה לשבת שובה תשפ"ז Returning to Our True Selves - השיבנו

הרב איתן בן-דוד, קהילת שבטי ישראל תשפ"ז

The Siddur is the Most Important Work of Jewish Theology – Rabbi Jonathan Sacks zt"l

Intro

- 1) **The Focusing Illusion** - 2006 Science paper, "Would You Be Happier If You Were Richer? A Focusing Illusion," by Daniel Kahneman - **"Nothing in life is quite as important as you think it is while you are thinking about it."**
- 2) **Affective Forecasting** - Daniel Gilbert et al., "Immune Neglect: A Source of Durability Bias in Affective Forecasting," Journal of Personality and Social Psychology (1998) - **"When people attempt to predict their affective reactions to a particular event, they naturally focus on that event to the exclusion of others."**

Questions about you:

- 1) *What do you want? What do you want to want? And which of those two is the real you?*
- 2) *If teshuva is my choice, why do I ask Hashem every single day, להשיבנו אבינו לתורתך? What exactly am I asking God to do to me?*

Questions about Tefillah

- 3) *Structure - What is the relationship between the first 4 requests in the Amidah? Why does השיבנו precede סלח לנו? Should they not be in the opposite order?*

#4	#3	#2	#1
ראה נא בעינינו, וריבה ריבנו, ומהר לגאלנו גאולה שלמה למען שמך, כי אל גואל חזק אתה: ברוך אתה ה', גואל ישראל	סלח לנו אבינו כי חטאנו, מחול לנו מלפניו כי פשענו, כי אל טוב וסלח אתה: ברוך אתה ה', חונן המרבה לסלח:	השיבנו אבינו לתורתך, וקרבו מלפניו לעבודתך, והחזירנו בתשובה שלמה לפניך: ברוך אתה ה', הרוצה בתשובה	אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה. וחנונו מאתך חכמה בינה ודעת: ברוך אתה ה', חונן הדעת

- 4) Shelah – השיבנו is the most important beracha in the Amidah. Why?

של"ה מסכת יומא פרק דרך חיים תוכחת מוסר

וכשם שצריך האדם להתפלל על עצמו, כך צריך להתפלל על זרעו שיהיו יראי שמים... **וצריך לכונן בה יותר מכל הברכות האמצעיות**, לפי שהיא תועלת הנפש ורפואתה.

- 5) The Language of השיבנו

- a. Why does השיבנו end with "הרוצה בתשובה" – all other brachot end with a description of God's actions?!
- b. Why do we specifically turn to Hashem as אבינו only in השיבנו? סלח לנו?
- c. What is שלימה?
- d. In השיבנו, the beracha is summarized as לבבנו. What does this mean to circumscribe our heart?!

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כט עמוד א

רבי יהושע אומר מעין שמנה עשרה... ושמואל אומר: הביננו ה' אלהינו לדעת דרכיך, ומול את לבבנו ליראתך, ותסלח לנו להיות גאולים..

- 6) What is the meaning of the gemara in Niddah 30b?

תלמוד בבלי מסכת נדה ל:

דרש רבי שמלאי: למה הולך דומה במקומו אמו... ומלמדו אותו כל התורה כולה... וכיון שפא לאויר העולם, בא מלאך וסטר על פיו, ומשכחו כל התורה כולה... ואינו יוצא משם עד שמשביעין... תהי צדיק ואל תהי רשע... והוי יודע שהקדוש ברוך הוא טהור, ומשבתיו טהורים, ונשמה שנתן בך טהורה היא. אם אתה משמרה בטהרה- מוטב, ואם לאו-הריני נוטלה ממך.

Main Idea - Chazal embedded an entire philosophy of human nature into one bracha that most of us say three times a day: השיבנו אבינו לתורתך.

Coercion in Halakha

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף מז עמוד ב

- 1) אמר רב הונא: תליוהו זבין - זביניה זביני
- 2) מ"ט? כל דמזבין איניש, אי לא דאניס לא הוה מזבין, ואפילו הכי זביניה זביני.
- 3) ודילמא שאני אונסא דנפשיה מאונסא דאחריני!
- 4) אלא כדתניא: יקריב אותו - מלמד שכופין אותו, יכול בעל כרחו? תלמוד לומר: לרצונו, הא כיצד? כופין אותו עד שיאמר רוצה אני.
- 5) ודלמא שאני התם, דניחא ליה דתיהוי ליה כפרה!
- 6) ואלא מסיפא: וכן אתה אומר בגיטי נשים, כופין אותו עד שיאמר רוצה אני.
- 7) ודלמא שאני התם, דמצוה לשמוע דברי חכמים! אלא סברא הוא, אגב אונסיה גמר ומקנה.

מבנה תפילת העמידה

The Structure of the Amidah Prayer

רשב"ם מסכת בבא בתרא דף מז עמוד ב

דכל דמזבין איניש - רוב חפצים וכלי ביתו וטליתו שאדם מוכר אי לאו דאניס ודחיק במעות לא הוה מזבין ואפ"ה הוה זביניה זביני בעל כרחו אפילו לא גמר ומקני שלא נתנה תורה חילוק במקח וממכר בין דברים הצריכין לו ומכרן לדברים שאין צריכין לו אלא כולהו קונה לוקח וה"נ אף על גב דאניס מוכר קונה לוקח הואיל וקיבל דמים אף על גב דלא גמר ומקני. שאני אונס דנפשיה - שצריך למעות ומתוך כך מוכר חפציו מדעתו דהתם איכא למימר גמר ומקני. מאונסא דאחריני - שמכריחין אותו למכור דהתם לא גמר ומקני.

ויקרא פרק א - (ג) אם עלה קרבנו מן הקקר זכר תמים יקריבנו אל פתח אהל מועד יקריב אתו לרצונו לפני יקוק:

רמב"ם הלכות גירושין פרק ב: הלכה כ

מי שהדין נותן שכופין אותו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש, בית דין של ישראל בכל מקום ובכל זמן מכין אותו עד שיאמר רוצה אני ויכתוב הגט והוא גט כשר....ולמה לא בטל גט זה שהרי הוא אנוס בין ביד גוים בין ביד ישראל, שאין אומרים אנוס אלא למי שנלחץ ונדחק לעשות דבר שאינו מחוייב מן התורה לעשותו כגון מי שהוכה עד שמכר או נתן אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה והוכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו או עד שנתרחק מדבר שאסור לעשותו אין זה אנוס ממנו אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה. לפיכך זה שאינו רוצה לגרש מאחר שהוא רוצה להיות מישראל רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו...

Mishneh Torah, Rambam, Laws of Divorce 2:20

When a man whom the law requires to be compelled to divorce his wife does not desire to divorce her, the court should have him beaten until he consents, at which time they should have a get written. The get is acceptable. This applies at all times and in all places...Because the concept of being compelled against one's will applies only when speaking about a person who is being compelled and forced to do something that the Torah does not obligate him to do - e.g., a person who was beaten until he consented to a sale, or to give a present. If, however, a person's evil inclination presses him to negate [the observance of] a mitzvah or to commit a transgression, and he was beaten until he performed the action he was obligated to perform, or he dissociated himself from the forbidden action, he is not considered to have been forced against his will. On the contrary, it is he himself who is forcing [his own conduct to become debased].

With regard to this person who [outwardly] refuses to divorce [his wife] - he wants to be part of the Jewish people, and he wants to perform all the mitzvot and eschew all the transgressions; it is only his evil inclination that presses him. Therefore, when he is beaten until his [evil] inclination has been weakened, and he consents [to the divorce], he is considered to have performed the divorce willfully

Critique and Defense of the Rambam's Chiddush

אור שמח הלכות גירושין פרק ב הלכה כ

#1 – Should the Rambam's Chiddush apply to a Jew who converted to Islam?

בהגהות מיימוני (אות ד') הביא דמוחלף לדת ישמעאל כופין אותו להוציא ע"י חוקי ומשפטי הממשלה...אמנם בשו"ת מוהר"ט צהלון ערער ע"ז, דאין כופין למוחלף אף אם הוא מהנך שכופין מן הדין להוציא דאין כופין למוחלף אף אם הוא מהנך שכופין מן הדין להוציא, מדברי רבינו שכתב ולמה לא בטל גט זה שהרי אנוס הוא כו', לפיכך זה שהוא רוצה להיות מישראל, ורוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות יצרו הוא שתקפו, וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גירש לרצונו, ולפי זה במוחלף שעבר בשאט נפש על כל, ומכעיס את בוראו בעבירות חמורות, הרי אנוס גמור הוא

#2 – Comparing Coercion by a sale vs coercion by a Get - Why does the gemara need to bring an additional reasons (מצוה in order to justify why coercion works by Get, whereas by a sale, it does not resort to this any extra justification? ולכאורה קשה, הא בפרק חזקת הבתים (ב"ב מז, ב) אמר דלרב הונא דתלויה וזבין הוי זבינא, ולא צריך לטעם דמצוה לשמוע דברי חכמים, דאגב אונסיה גמר ומקני, ולא הוה דברים שבלב כלל, שגם בעומק בלבבו ניחא ליה בזבינא דא כדי להנצל ממכות, ולמה צריך כאן לאלה הטעמים..

#3 – The Paradox - Why beating the man will undermine Beit Din's objective of sincere consent

ומעתה נתבונן ונבא אל המטרה, דמאי תאמר, משום זה כופין אותו כדי שיגרש או יקריב קרבן, הלא בעינן שיהא ברצונו, וכאן הלא אנוס הוא, מה תשיב דמשום להנצל מאונסו גמר ומקני ברצון גמור ובלב שלם מגרש ומקריב קרבנו, ע"ז אשאל עוד מי מביא להכותו מכה רבה, הלא אך זה עצמו שנחשוב שע"י הכאות יגמור בלבבו ויגרש או יקריב מרצונו, לכן היה מותר לב"ד להכותו שיהיה תועלת מזה. הגע בעצמך, אם זאת ישיב אל לבו, הלא בשום אופן לא יוסכם בדעתו לגמור ולגרש כדי להנצל מן המכות, כיון שידוע שהסכמתו אל לבו היא הסיבה אשר הביאה עליו כל הצרות והמכות האלה, אדברא יהיה עומק דעתו שלא לגרש ברצון הטוב, וכיון שהאנוס לא יפעול שיגמור בלבבו, רק מסיבת אונס יגרש, אשר עפ"י דין לא הוי גט כיון שאינו מרצונו הגמור..תו אסור להכותו ולהרים יד עליו, כיון שאין תועלת ע"ז לגרושין או להקרבה, ודוק...:

Note – The husband realizes that his own eventual consent is exactly what would justify all the suffering being inflicted on him, so he will decide to never to give in, so as to prove the beating is pointless and force beit din to stop.

...לכן משני משום דמצוה לשמוע דברי חכמים, וכמו שפירש רבינו, דעיקר הרצון בלבב הישראלי הרוצה לילך בתורת ה' ומצותיו לקיים חקי התורה, רק שהתאוה מקשה לבו לשעה ולא יוכל לנצח דעתו את כחות חומיותיו, ואנן סהדי דכי יקרב, לבתר ההקרבה או בתר הגירושין שמח לבו על שכפורהו ב"ד לזה, ויקיים מצות ה', לכן כי אמר רוצה אני תו עכשיו כי נצחו כחותיו החומיות הוא עושה מצוה זו מלב שלם ומדעת המוחלטת ברצון חפשי, ודבריו קדושים מורגשים בלבב כל ישראלי. וכיון שזכינו לזה אתי שפיר, דאימת אמר רבינו טעמא דמצוה לשמוע דברי חכמים, דוקא במי שמחזיק בתורת ה', ורוצה לילך באורח מישור, משא"כ במומר להכעיס...:

Note – the coercion doesn't create a new consent; it just breaks down the yetzer hara that was stopping the man from doing what he really wanted to do.

ש"ת חוות יאיר סימן נה

והנה לעומק המושג וקוצר המשיג היה נראה לומר ע"פ מה דיש לדקדק בזה בדברי רז"ל גבי גיטין דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני דמשמע לכאורה דבעי למימר רוצה אני ולא סגי בלאו הכי מדלא אמר כופין אותו עד שיתרצה או עד

- (1) ויש לדקדק דא"כ למה אמרו והתנו שיאמר "רוצה אני" ולא סגי במה שיגרש והל"ל כופין אותו עד שיגרש...
- (2) וע"ק הא תינח בישראל כשר שארז"ל שכופין מפני מומיו מש"כ במומר שאינו רוצה להיות מישראל...
- (3) כי אין לקרב אל השכל שע"י המכות תשש יצרו רק אם אח"כ אומר רוצה אני אף אם יודע שמעתה כלו מכותיו כגון אם הוקצב לו לכופו ע"י הכות כסיל מאה ותו לא ואחר כלותם אומר רוצה אני "ל מעתה תשש יצרו מש"כ זה שאין קץ למכותיו שמכין אותו עד שיאמר רוצה אני וכן כל כפי' ונגישה אינו רק מדאגה להבא...א"כ אין לומר דע"י שהוכה תשש כוחו שהרי ידעין שמה שאומר רוצה אני אינו ממה שהוכה רק ממה שחושש שיוסיפו להכות...

לכן נראה אף כי דברי פי חכם הרמב"ם ז"ל חן לפי הנראה מ"מ לכשתמצא אין בהם די באר ביאור כוונת רז"ל ודעתם. והיה נלפענ"ד כי מאפילת השגתו על הרמב"ם יצא אור כוונת רז"ל כי ודאי אלו ה' הכפי' וההכאה שהוכה סיבה עצמית למ"ש רוצה אני היה אמירתו ללא יועיל אחר שהיא עצמה ע"י כפי' ודבר שפתיים בזה...רק באשר ההכאות שעברו אינם באמת סיבה עצמית להכריחו רק גרמא בעלמא שע"י יירא להבא לכן ודאי אם ע"י שהוכה עשה מה שעליו לעשות בלי אמירה לא יצא מדין אנוס דסוף כל סוף ע"י המכות עשה מה שמוטל עליו ולא יהא אלא הפחדה וגיוזם להבא דמקרי אנוס ואף דלענין מכירה איכא פלוגתא דרבוותא שאני התם דנאנס שלא כדין וק"ל.

מש"כ אם ע"י ההכאות או הגיוזם אומר רוצה אני מפרשינן לאמירתו שר"ל אפילו מובטח בלאו הכי שלא יוסיפו להכותו רוצה הוא. מאחר דנתינת הגט הוא מיסתבר והשכל מסכים והסבירא נותנת שלא לעגן אשה חנם אפילו במומר מפרשינן הכי וכך משמעות ודקדוק מלת רצון ואפילו אם סתמא דמלתא לבו אין עמו בזה רק אומר להימלט מתלאה להבא מ"מ אינו דבר הסותר מעשה שלפניו ואחר שאפשר להיות אפילו בדרך רחוק שמרוצה בלב שלם סמכין על דיבורו אחר דאין מן הנמנע להיות כפיו כך לבו ולכך דקדקו רז"ל דבעי למימר רוצה אני דאל"כ אין לנו על מה לסמוך שהרי הוכה לפנינו עד...ובכה"ג ארז"ל גבי קרבן יקריב מלמד שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני ש"מ דס"ל לרז"ל דבמה דאמר רוצה אני מתקיים לרצונו

Note - Coercion doesn't reveal anything internal. The verbal expression suffices to enable us to assume the Get is not given under duress

ש"ת מהר"ק סימן סג

ואשר דקדק מלשון (ג) רבינו משה בענין כפיית המומרים לגרש לפענ"ד יפה דקדקת ולכאורה אין תקנה לאשת מומר לפי דבריו ואולי בכה"ג סבר רבינו משה דאפקעינהו רבנן לקדושין מינה על ידי גט זה שנותן המומר בכפייה דמשום עיגונא חשו רבנן טובא.

Broader Implications of the Rambam

פניני הרב, רב צבי שכטר - לימוד המלאך

It is stated in the third chapter of Niddah that while a baby is in its mother's womb, it is taught the entire Torah, and when it emerges into the air of the world, an angel comes and strikes it on the mouth, causing it to forget the entire Torah, etc.

Our teacher (Rav Solovetichik) was puzzled by this: what terrible cruelty is this angel inflicting, causing the child to forget everything it had already learned? He explained that there is no cruelty in this at all. For even if the angel did not cause it to forget, the child would forget everything it learned on its own anyway — because throughout all the months of gestation it was learning effortlessly, without toil or exertion, and any Torah learned without exertion is not retained. On the contrary, the angel does the infant a great favor (and not only is there no cruelty in his action) — for by causing it to forget everything it learned, he makes it possible for the child to now learn with genuine effort. Had it remembered the Torah it learned as a fetus, it would have had no reason to exert itself in this world during its learning — and it is a great and important matter for every person to have toil and effort in Torah study.

But now we must understand: why, then, is the infant taught the entire Torah in the first place, if it is known in advance that the moment it comes into the air of the world an angel will come and make it forget everything it learned? What benefit is there in learning and then forgetting everything one learned? Certainly we must assume that at least some trace remains of what was learned, despite having been made to forget. And it appears that this matter has several practical implications:

- (1) **בספר התניא (פרק טו) ייסד שלכל אדם מישראל יש אהבה מסותרת להקב"ה, וכן הביא הרמב"ם (להלכה (סוף פ"ב מהל' גירושין) מן הגמ' פרק חזקת הבתים בביאור הענין דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני...ונראה, שהרצון הפנימי הזה הטמון בלבו של כל יהודי נובע ממה שהמלאך לימדו לכל יהודי כל התורה כולה בעודו במעי אמו.**
- (2) **וכן לפי זה מובנים היטב דברי הרמב"ם שכתב בהל' תשובה (פ"ז ה"ה) שכבר הבטיחה התורה שסופם של ישראל לעשות תשובה. דהוא תמוה, דהיאך אפשר להיות הבטחה שכזו, הלא זה סותר להיסוד האחר של בחירה חפשית, ומה יהיה אם כל ישראל יבחרו ברע, היאך אפשר לומר שקיימת הבטחה שלבסוף בודאי יחזרו בתשובה. אלא ודאי כן צריך לפרש, דמאחר שזה הרצון הפנימי הטמון בלב כל ישראל, כל זמן שהם חוטאים, הרי נמצא שהם עושים דברים שהם לגמרי נגד טבעם, ואף שבודאי יש לכל אחד ואחד בחירה חפשית, מכל מקום דבר טבעי הוא שכל אדם יחזור לנהוג כפי שורשו וטבעו...**
- (3) **ונראה שאף יסוד זה שמנהג ישראל תורה הוא שורשו בהנחה הנ"ל, שטמון בנפשו של כלל ישראל הוא כל התורה שלמד אתם המלאך...**
- (4) **בקשר למצוות והלכת בדרכיו, הסביר רבינו שכבר קבועים הם בלבנו כל המדות האילוקיות, מאז לימדו המלאך כל התורה כולה, ואין מצות ההידמות מחייבת אותנו להתנהג באופן שהוא זר לנו, לחדש ולהשריש בעצמנו מדות אלו, אלא שכבר נמצאות הן כולן בנו, ונתחייבנו להיזהר לבל נפסיד אותם.**
- (5) **...שיסוד ענין הנאמנות שיש לכל אדם מישראל שרשו במדת האמת הטבועה בו בעצמותו, דלכולנו יש צלם אלקים, ואחת מהמדות העיקריות היא מדת האמת, וכמו שאמרו רבותינו, ז"ל, שחותמו של הקב"ה הוא אמת, ולפיכך החוטא — שקלקל את צלם האלקים שלו, אין לו נאמנות [נדרש פסול הוא לעדות], כי הרי חסרה לו מדת האמת הזאת שהיתה מתחילה בנשמתו.**

רשימות שיעורים (ר"ד סולובייצ'יק) מסכת ברכות דף יז עמוד א

גמ'. ז"ל ור' אלכסנדר בתר דמצלי אמר הכי רבון העולמים גלי וידוע לפניך שרצונו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכויות יח"ר מלפניך שתצילנו מידם ונשוב לעשות חוקי רצונך בלבב שלם עכ"ל. עיין ברמב"ם (פ"ב מהל' גירושין ה"כ)... ומבואר מדבריו הרמב"ם שיש לכל יהודי שתי בחינות של רצון: (א) רצון פנימי לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות וזה רצונו האמיתי וכמאמר ר'

אלכסנדר "גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצון ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכויות". (ב) רצון חיצוני שמושפע מהיצה"ר ושעבוד הגלות...

Joseph B. Soloveitchik, "Jewish Sovereignty and the Redemption of the Shekhina," Tradition 53:1 (2021):3

"The great David, King of Israel, eternalized in Jewish history, whose image is reflected in all Messianic hopes and redemptive longings . . . that David never sinned. The one who sinned is a banal person, kidnapping David's great royal personality and temporarily misrepresenting a king of Israel. A momentary lapse in memory of this historical giant caused the sin."

ש"ת ציצן אליעזר חלק יג סימן צג

החזרת מומרת לחיק היהדות.

עובדא הוה (בשנת תשכ"ג) באשה אחת בת להורים יהודים שהגישה בקשה לביה"ד להחזירה לחיק היהדות. בהופעתה לפני ביה"ד מיררה בבכי וסיפרה פרשת המרתה את דתה בכנסיה האנגליקאני מתוך טירוף ובלבול דעת באשר שרצתה להנשא לאחד מבן הדת האנגליקאנית, והביעה את חרטה הגמורה על מה שעשתה. וזה מבוקשה: רצוני לחזור ליהדות, היתה לי טעות התאהבתי בו וחטאתי, מעולם לא האמנתי בדת הנוצרית... הנה פשוט וברור כי לפי ההלכה היהודית אין ביכלתו של יהודי בשום פנים להשתחרר ולפרוק עולו מתורתו ולנתק את קשריו ושורש יניקתו מעמו...

מכל האמור מובן בפשיטות שבכתבנו בהחלטתנו מיום כ"ג ניסן תשכ"ג כי המבקשת חזרה לחיק היהדות המכוון הברור הוא כי עזבה את הרצון - הרע אשר אנסה עד כה וחזרה אל רצונה הטוב והאמיתי. וכפי שמצינו ברמב"ם בפ"ב מה' גירושין ה"כ שמסביר ענין הכופין אותו עד שיאמר רוצה אני... יצרה הוא שתקפה לעשות בזמנו הצעד אשר לא יעשה והיתה אנוסה לדעתה הרעה, וכעת כיון שתש יצרה היא שבה אל מהות - עצמיותה הוא מקור מחצבתה היהודי. ועל כן פשוט וברור שדבר המרתה של המבקשת את דתה - היהודי היה כלא היה. ומעולם לא יצתה ממסגרת יהדותה לא בדתה לא בלאומיותה (כפי שמתנכלים להפריד בזה) וחזרתה ליהדות היא כחזרת בת לחיק אמה. וב"ה שעלה בידינו להציל נפש אחת מישראל מבין צפרי הכנסיה הנכרית.

מלב"ם ויקרא פרשת ויקרא (מקטע א)

יקריב אותו לרצונו... ובכ"ז יש הבדל בין רצון ובין חפץ. כי הרצון היא תכונה מחשבתית והחפץ היא תכונה נפשית, גדר הרצון הוא שמחשבתו מסכים אל הדבר ובוחר בו. וגדר החפץ שיש לו אל הדבר נטיה נפשית ע"י שמתאוה או שחומד בו או ע"י נטי' אחרת נפשית. משא"כ הרצון נקי מכל נטיה נפשית, כי הוא מפעולת השכל והבחירה. ויצויר שירצה האדם בדבר ולא יחפץ בו וכן בהפך. למשל כי חפץ בבת יעקב (בראשית לד) ו"ל שהיה חפץ בלא רצון, כי האדם כשימלך עם מחשבתו לא ירצה בדבר רע, ולכן לא תמצא בשום מקום בתנ"ך פעל רצה לדבר רע רק פעל חפץ... שבאמת רצון האדם ומחשבתו ירצה לעשות מצות ה' רק שחפץ נפשו ימנעוהו כי לא מצאה חן בעיניו וגבר החפץ על הרצון, ולפעמים יתאמץ האדם ויגביר רצונו על חפצו: ולפי זה נוכל לצוות על הרצון ולא על החפץ. רצוני שא"א לצוות לאדם שיחפץ בדבר פלוני, כי החפץ היא תכונה נפשית שאין אדם יכול עליה, אבל נוכל לצוות לו שירצה בדבר פלוני, והוא שיצייר בלבו טיב הדבר ותועלתו שאז תמשך מחשבתו אחריו, כי פעולת המחשבה היא בבחירת האדם.

...ואחר שפי' יקריב אותו שכופין אותו איך אמר לרצונו הלא בארנו שא"א להכריח על הרצון. וז"ש הא כיצד, והשיבו כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. והוא עפ"י ההבדל שכתבתי בין רצון ובין חפץ. שהרצון הוא מחשבי מצד טיב הדבר בעצמותו. אולם לפעמים החפץ יעכב את הרצון שלא יצא לפועל. וזה בדבר שעשיתו טוב מצד עצמו שאז בודאי האדם רוצה בו רק שהחפץ מונעו... וקרוב לזה באר הרמב"ם ז"ל בה' גירושין:

Rav Soloveitchik, Reflections of the Rav, MT. SINAI—THEIR FINEST HOUR

When the Torah was offered to the Israelites at Mount Sinai, they responded, "All that the Lord has spoken, we will observe and heed" (Na'aseh Venishma) (Ex. 24:7). The word "observe" connotes unqualified obedience and the submission of one's will; "heed" suggests a receptivity of mind and heart and also indicates the willingness to study and to be enlightened... The Jews are not known to be a gullible people; they are often inclined to be skeptical and rebellious; they are not easily persuaded. Even the Bible speaks of them as "stiff-necked," am keshe oref (Ex. 32:9). What, therefore, motivated their unanimous and unhesitating response, na'aseh?

The Bible teaches that in all of creation man is unique; only he was created in God's image. What is this singular, distinguishing characteristic which differentiates man from the animals, plants, and the rest of creation?... Maimonides and other medieval philosophers regarded man's logos, his thinking capacity, his ability to acquire knowledge, as man's most singular characteristic... If man's dignity and humanity are rooted in his intellect, would God command a hukkah, a mitzvah which is beyond human understanding?... To ask man to act without reason is to bid him to be less human, while God created man precisely to be different, to be human.

The Ratzon Elyon and the Ratzon Tahton

We are, therefore, inclined to follow the masters of the Kabbalah, who taught that not man's rationality but his ratzon elyon (higher will) constitutes the singular endowment which distinguishes him from the rest of creation. This will makes decisions without consulting the intellect. It is in the center of the spiritual personality and constitutes man's real identity. Man's pragmatic intellect, which weighs pros and cons, is of subordinate stature in man's personality and is called ratzon tahton, the lower, practical will. The major decisions of man's life are made spontaneously and suddenly, in response to an aboriginal command from within, and are not necessarily dictated by external considerations or conditions, not necessarily affected by pragmatic considerations. They derive from intuitive affirmations which suddenly light up from within. Decisions of faith, of marriage, choice of profession, solutions to financial problems, acts of military genius, and most pivotal resolutions in life are reached intuitively, without addressing any inquiries to the intellect. We are suddenly struck by an incisive insight and with a sense of direction. Later on, the practical intellect is called upon to justify the decision, to remove inconsistencies and to plan implementation.

...The intellect is inherently wary, slow-moving, computing in terms of loss and profit. To decide by reason is essentially to balance credits and debits, to weigh alternatives, and to measure consequences. This analysis is painstaking and time-consuming. The ratzon elyon, however, is intuitive, dynamic, aggressive, and passionate. It bursts forth with fervor and emotional intensity. Its insights and higher affirmations are inspired with the breath of divinity with which every man is endowed... Without this ratzon elyon, great minds

would never have made their revolutionary discoveries in science, religion, and other fields. While science is needed to unravel the mysteries of nature and we use logic to arrive at rational concepts, we rely on an inner illumination to answer pivotal questions. The further one moves from the concrete to the abstract, the more one must seek knowledge from within oneself. ["At times I feel certain that I am right without knowing the reason. When the eclipse of 1919 confirmed my intuition, I was not in the least surprised"] (Albert Einstein, Cosmic Religion, p. 7)

The Kabbalists taught that the ratzon elyon belongs to the Keter Elyon (the crown, the highest Sefrah)... the crown, however, towers over the intellect...It is the real "I" in the human personality.

...These two retzonot merge into an absolute unity, the Kabbalists say, only in the Almighty; within Him there are no conflicts. However, God gave man two retzonot, one of which is intelligible and the other unintelligible. These two are often in conflict; they collide and clash and man must choose the one with which he identifies. **Should man be true to his inner light or should he respond to practical pro and con considerations? This is a dilemma which confronts us daily. Motivated by the ratzon tahton, man lives in a utilitarian, pragmatic world. He does only what will be to his practical benefit. But if man aspires to greatness, he must identify with the ratzon elyon, which is not concerned with worldly success, progress, business profits, and similar considerations. Here, ideals which at times seem impractical predominate. The ratzon elyon decides because it decides; it wills because it wills.**

The Two Retzonot in Halakhah...Our third halakhic instance involves teshuvah, where sinners who acted with the full awareness of their wrongdoing, bemeizid, are nevertheless bidden by God to repent and are granted atonement. Why do sinners and criminals deserve such consideration? How are sin and crime undone? Should not a just God mete out just punishment? — Hashofet kol ha'aretz lo ya'aseh mishpat? (Gen. 18:25).

...If we acknowledge that the real "I," the genuine center of one's personality, the ratzon elyon, was not involved in any of these deeds. What acted hastily and unwisely was the ratzon tahton, the surface personality, which is motivated by profit and loss considerations, by lust, greed, pride, and other worldly inducements. **The real identity of man is hidden, at times, even to himself. A total commitment in terms of obligation, vow, or transgression was not involved; the real "I" held back and was not responsible.**

Two Commitments - A religious Jew basically makes two unqualified commitments, and both defy rational justification. In his personal life, he accepts the discipline of all-embracing mitzvot, among which are hukkim, which are intellectually unintelligible, and mishpatim, social laws, which in the modern world are often similarly resisted...The second religious commitment of the observant Jew is to the historical destiny of his people. We believe that, despite contradictory historical experiences, fearful holocausts, and the enmity of the entire world, our inexorable movement is towards a Divine ge'ulah (redemption), "even though he may tarry," and that, eventually, our people's aspirations will be fulfilled. We refuse to succumb to despair and persist in an irrational faith. **Both religious commitments are expressions of a faith which is beyond logic and practical considerations. To persist in Torah observance nowadays, and to support the State of Israel despite the concerted hatred which envelopes her, require the same kind of uncalculating response of na'aseh venishma. We will because we will. This is the faith which initiated our peoplehood and which still sustains us to this day...**To give precedence to the ratzon elyon does not imply disparagement of the intellect...But this intellect must acknowledge its limitations. **It is subservient to perceptions of faith.**

[*Malbim vs Rav Soloveitchik – What is the higher level of wisdom – the intellect (Malbim) or intuition (The Rav)*]

[*Summary – Judaism has a unique philosophy of man. Man is fundamentally good and desires to follow the words of Hashem, but we struggle to reveal our true essence and live according to what our truer selves really desire*]

Part II – Prayer, Willpower, Teshuva, and השיבנו

The beracha of Hashiveinu contains five key ideas about Teshuva. These ideas are reflected in the words of the Tefillah. Each of these ideas help a person to reveal their true essence and what they truly want in life.

#1 – The Mere Expression of Will is the First Step of Teshuva

יסודות התשובה – יסוד עבודת אלול, הרב אברהם שפירא זצ"ל

הרצון הוא עצמו חלק של תשובה. לכן מברכים: "הרוצה בתשובה". לא מדובר על התשובה עצמה, אלא על הרצון לתשובה. גם מי שחוזר בתשובה איננו יכול בלי תיקון הרצון. העניין של התשובה מתחיל ברצון: הן הרצון של מי שרוצה לחזור בתשובה, והן רצונו של הקב"ה. כי לא תיתכן תשובה ללא רצון ה', מפני ש"אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לה" (קידושין ל ע"ב) על זה ישנה הבטחה – "הרוצה בתשובה" – שהקב"ה רוצה בתשובה, ומסייע לאדם לשוב עוד לפני שהאדם גומר את תהליך התשובה. דוד המלך אומר בתהלים (מ, יד): "רצה ה' להצילני". לא כתוב: "הצילני", אלא: "רצה ה' להצילני". כשמבקשים רחמים – לא מתחילים מהסוף, אלא מההתחלה, ועל כן התפילה היא: "רצה ה' להצילני". הרצון עצמו כבר גירר את הישועה

מי השלוח, ליקוטי מי השלוח, ליקוטים מכתובים, ספר תהלים כ"ז:א'

ושמעתי בשם רבו ר' בונם צוקללה"ה שאמר שהמכון ששאל מאת ה' שזה יהיה המבוקש שלו, וזה שנאמר אותה אבקש שבתי בבית ה' וגו' והעיקר הוא הרצון. (פרי צדיק וירא י', ראש השנה י')

Rav Uri Orlan, From Within the Tent: The Weekday Prayers (Mitokh Ha-Ohel) – YU Press

By reciting Hashiveinu Avinu l'Toratecha - we indicate our dissatisfaction with the present state of our spiritual affairs and our desire to climb out of the morass of sin. Hence, this berachah can be much more than a mere request for help to change. It can itself be spiritually transformative.

הרב קוק, אורות התשובה, פרק ט

וְהִסּוּד הַגָּדוֹל, שֶׁהָרָצוֹן הַטוֹב הוּא הַכֹּל, וְכָל הַכְשָׁרוֹנוֹת שֶׁבְּעוֹלָם אֵינָם אֶלָּא מְלוּאִיו, נֶעֱשֶׂה תָכֵן מְטֵבֶּע בְּנַפְשׁוֹ עַל יְדֵי אֹר הַתְּשׁוּבָה הַקְּבֹועַ בּוֹ, וּמִמֶּלֶא חָל עָלָיו שֶׁפֶּע גָּדוֹל שֶׁל רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּתִדְרֹת...כִּי הָרָצוֹן הַטוֹב, הַשׁוֹרֶה בְּנִשְׁמָה תְּדִיר, מְהַפֵּךְ הוּא אֶת כָּל הַחַיִּים וְהַמְצִיאוֹת לְטוֹבָה...
 ... The great principle - that the good will is everything, and that all the abilities in the world are merely expressions through which it is realized - becomes deeply implanted within his soul through the light of teshuvah that abides within him.

#2 – Teshuva is a process; There are multiple stages; Torah study as stage #1

שְׁרִית וְיֵשֶׁב הֵימָּן חֶלֶק ג' סִימָן יט

- (1) ...השיבנו אבינו לתורתך, דהוא השלב הראשון של מצות התשובה, דבלי שילמוד תורה לא יכיר חומר החטא וגודל הפגם... כי גדול תלמוד שמביא לידי מעשה. והגם שכבר ביקשנו על חכמת התורה בתחילה בברכת אתה חונן, שוב חוזרים תיכף בברכה השניה לבקש עליה, כי לימוד התורה הוא יסוד התשובה, ובלעדה אי אפשר לשוב כדבעי.
- (2) ושוב אומרים וקרבתנו מלכנו לעבודתך, שר"ל להשתלם בעבודת ה' בקיום המצוות עשה ולא תעשה כולם.
- (3) ורק אחר כך שאנו כבר שלימים בתורה ובמצוות אז אנו אומרים והחזירנו בתשובה שלימה לפניך, שהכוונה לעשיית התיקונים למחוק פגם החטא בשורשו, שהוא שלימות וגמר מצות התשובה...

Rav Chaim Druk, Insight on the Siddur

What does "perfect repentance" mean? Is there such a thing as "imperfect repentance"? Furthermore, what is the significance of the word לפניך, before You?..

...To shed light on the idea of "perfect repentance," we can explain that there are three concepts to which the concept of sheleimus, completion or perfection, is appended: teshuvah sheleimah, refuah sheleimah, and geulah sheleimah. Only two of these are mentioned here in Avinu Malkeinu, but we find the term geulah sheleimah appearing frequently in the words of Chazal. Why is sheleimus so irrevocably linked to these three concepts?

Regarding teshuvah, the Rambam writes (Hilchos Teshuvah 2:2) that complete teshuvah is when Hashem, Who knows all mysteries, can testify that the person will never again repeat his sin. It follows that one who repents but later reverts to sin has performed incomplete teshuvah, for had he done complete teshuvah it would have lasted permanently. **This idea helps us understand the request: החזירנו בתשובה שלמה לפניך, return us to You in perfect repentance, for only Hashem can testify that the sinner will not repeat his transgression ever again, and perfect repentance can therefore only be לפניך, before You.**

Regarding redemption, the Jewish people has merited redemption several times, but each time we returned to exile after a while, which indicated that the redemption had been incomplete. We hope that in the future to come the redemption will be complete, in the sense that the One Who knows mysteries can testify that we will never again return to exile. That ultimate redemption will be worthy of the term "geulah sheleimah."

Similarly, refuah sheleimah happens when the patient recovers completely and permanently. Often, a sick person recovers, but after a while he experiences a relapse..Such a recovery is incomplete, as it did not last. **..In short, the concept of sheleimus implies that something is lasting, whether it is teshuvah, refuah, or geulah — may it arrive speedily!**

[Rav Aharon Lichtenstein zt"l – "Perpetual Teshuva"]

#3 – We Cannot Do it Alone! We Need Divine Assistance, but it's in our Hands

Rav Soloveitchik, Blessings and Thanksgiving, Circumcise Our Hearts

In the second benediction we plead with God for our teshuva, our repentance. In summarizing it, Shmuel could have used any sentence from the berakha itself—"השיבנו אבינו לתורתך" or "וקרבנו מלכנו לעבודתך." Instead, he introduced new phrasing, ומל' אלקיך "circumcise our hearts so that we may fear You," paraphrasing Deuteronomy (30:6): "And the Lord your God will circumcise your heart, and the heart of your seed, to love the Lord your God with all your heart, and with all your soul, that you may live." **What motivated Shmuel?**

To understand this, we recall that the Torah uses two different verbs with regards to Pharaoh's stubbornness: "וחזקתי את לב" "I will strengthen Pharaoh's heart" (Ex. 14:4), and "כבד לב פרעה"—"Pharaoh's heart is heavy" (Ex. 7:14)... כבד is weighty as a stone is weighty. "כבד לב פרעה"... In other words, an insensitive heart, a heart which is not responsive to the call of the conscience or to the divine moral challenge, a heart that does not understand the moral law, the heart of a person to whom moral categories are alien, who doesn't feel the need for an apology for his criminal act...

In Shmuel's prayer we plead with God for a circumcised heart. The contrast to a circumcised heart is ערלת הלב. ערלת means closed, covered (Rashi, Lev. 19:23). ערלת הלב has the connotation of being closed, surrounded by something unapproachable which prevents the heart from communing with others—a selfish heart remote from everything but its own pleasure. ערלת הלב entails purging one's personality, opening it up to the outside, sensitizing the heart, exposing it to spiritual stimuli and actually making it perceptible.

We do not ask God to make our decisions, to give us a moral life. That is our decision; God will not intervene. We have free will. We ask only that He enable us to understand the two alternatives, the moral one and the practical one. Many a time the two alternatives are locked in battle and are mutually exclusive. Then the decision is up to us. "השיבנו אבינו לתורתך, וקרבתנו מלכנו לעבודתך" means that we should understand the value of Torah, what it means for our children, what it means to us. The decision between the moral alternative and the practical alternative, between the social alternative and the ethical alternative, or the Torah alternative and the so-called non-Jewish alternative, is up to us. We ask that our heart, which is many times insensitive, should be exposed to the moral norm. Circumcising the heart is a bloodless operation in contrast to מילת בשר...

Note - This also explains the connection between חונון הדעת and השיבנו

- (1) **רב קוק, עולת ראיה -** והנה בשעה שהאדם עוסק בענייני מעלות וקדושה...בנקל הוא שיעשה הדברים לתכלית השלמות, אבל כשעוסק בענייני חול צריך דעה הגונה לשעבדם לתכלית המעלות... וע"ז נאמר "בכל דרכיך דעה" על כן בתחלת ברכות של חול, כשיצאים מענייני הקדושה ופונים לענייני החולין, צריכים להקדים ברכת הדעה ותפלה שאז גם ענייני החול קדושים יהיו.
- (2) **יערות דבש חלק א א...** וכן עשה ראש החכמים לא שאל אריכות ימים ולא עושר כי אם חכמה כי באמת זהו עיקר בריאת אדם... ולבקש דעה מה' במתנת חנם ויכוין ובפרט בחורי המודי ה' שיתן לו הקב"ה לב מבין בתורה ופתוח לתורת אמת ולא של שוא ח"ו לשם גאווה וקנטור חלילה כי איך יבקש מה' ליתן לו דבר שאינו לרצון לפניו... לכן יכוין שיהיה חכמה ודעת הכל לשם שמים ולא ח"ו כחכמת דואג ואחיתופל.

3) Rabbi Jonathan Sacks, Future Tense

Wisdom is the truth we discover; Torah is the truth we inherit... Wisdom tells us what is; Torah tells us what ought to be. It is a striking fact that the blessing concerning universal wisdom was chosen to open the sequence of petitionary blessings in the Amidah. This is its text: "You graciously grant knowledge to man..

Moreover, even in this formulation, the blessing explicitly speaks of the knowledge and understanding given to "man" (adam) and to "mortals" (enosh). In other words, it refers to the universal elements of human knowledge, rather than to knowledge of Torah.

Torah appears only in the next blessing: "Return us, our Father, to Your Torah." This is another example of a fundamental structure of Jewish thought: it begins with the universal and only then moves to the particular.

We may therefore conclude that wisdom occupies an honored place within the Jewish worldview. It has religious value. It is a gift from God. We might even venture the following definition: Wisdom is what enables us to understand the world as the product of God's creation (the natural sciences), and to understand the human being as a creature made in His image (the humanities).

הרב חיים סבתו, השיבנו אבינו לתורת

- (1) ...נשים לב, שחכמים תיקנו לנו שתי ברכות נפרדות בתפילת עמידה העוסקות בתיקון החטא: ברכת "השיבנו", וברכת "סלח לנו". כלומר, ברכת התשובה איננה עוסקת עדיין בבקשת סליחה אלא בעצם השאיפה לשוב. יסודה של הברכה הוא ברצון לתקן את הסטייה מן הדרך, מפני שהתשובה איננה בקשת סליחה, וידי ותיקון החטא בלבד. התשובה היא חזרה אל דרך ה'...
- (2) חתימת ברכת התשובה מיוחדת אף היא: "הרוצה בתשובה". בכל שאר חתימות הברכות שבתפילת עמידה אנו מתארים את הקדוש-ברוך-הוא כעושה הפעולה: "חונן המרבה לסלוח", "גואל ישראל", "רופא חולי עמו ישראל", וכדומה, ורק בברכת התשובה החתימה היא: "הרוצה בתשובה" – מפני שהתשובה חייב האדם לעשות בכוחות עצמו. הבורא יכול לפתוח לו פתח, ולסייע ביד הבא ליטור, מפני שרוצה הוא בתשובת האדם... הקדוש-ברוך-הוא רוצה בתשובה, ופותח שער לדופקי בתשובה, אבל את התשובה עצמה יכול לעשות רק האדם עצמו.
- (3) ...וביאר החיד"א, כי אנו משתמשים בכינוי "אבינו" לבקשת סליחה, מפני שהלכה היא, שאב שמחל על כבודו – כבודו מחול. ומפורש הדבר בגמרא בדברי רבי מאיר: "בין כך ובין כך אתם קרויים בנים..."

ש"ת ציצן אליעזר חלק יט סימן ט

- (1) איך מועילה תפלה שיחזרו בתשובה לפניו ית"ש הן על עצמו והן על אחרים... מתקשה כב' דאין הועילה תפלת משה על יהושע, וכן תפלת כלב ע"מ להצילם מן החטא, ואין בכלל אנו מתפללים השיבנו אבינו וגו', והא הכל ביד"ש חוץ מיראת שמים, ומיישב שהוא בגדר הבא ליטור מסייעין אותו... וזה עוד לא מיישב איך שמועיל על אחרים.
- (2) וברצוני להאיר בזה, דבנוגע לתפלה על עצמו יש רמב"ם מפורש בפ"ו מה' תשובה הלכות ג' וד'... וז"ל: וכענין זה שואלין הצדיקים והנביאים בתפלתם מאת ה' לעזרם על האמת כמו שאמר דוד הורני ה' דרכך כלומר אל ימנעוני חטאי דרך האמת שממנו אדע דרכך ויחוד שמך... ועל דרך זו כל הדומה לפסוקים אלו עכ"ל.
- (3) וא"כ לפי"ז יתיישב הכל, די ש' לומר שעל זה הדרך היתה גם תפלת כלב על עצמו, וכן תפלת משה על יהושע, והיא, לעזרם על האמת ושלא ימנעו מהם דרך האמת מאיזה סיבה מעכבת, דהא אין אדם צדיק בארץ וגו', וכשם שהתפלל דהע"ה על עצמו, ושיניח רוחם לעשות חפצו להבין ולדעת הדרך הטובה אשר ילכו בה כאות נפשם הטובה. ועל דרך זה המה כל תפלתנו של השיבנו אבינו לתורתך וכו' וכו' בכל עת ובכל שעה.
- (4) והנה בההיא דהו' בשביבותיה דר"מ בברכות ד' ו' דבעי לבסוף רבי מאיר רחמי עליהו והדרו בתשובה... דאין מועיל על כך תפלת אחרים עליהם שיחזרו בתשובה... והנה מצינו בזה תשובה נפלאה בש"ת מעיל צדקה סימן ז'... מועיל אב על בנו, דמצינו ברא מזכא אבא, וא"כ אין לך צער גדול מזה לאב המתפלל... התפלה מועילה כשיש להם להאחרים כבר הרהור תשובה בלבם ומתפללים שישבו בתשובה שלימה כאילו פתחו הם בתשובה שמסייעים מן השמים...

(5)

Note - *recognizes God as the source of wisdom; השיבנו teaches that wisdom must lead us back to Torah and closer to Hashem.*

#4 – Teshuva as Returning to a Former Self

איכה פרק ה

(כא) הַשִּׁיבֵנו יְקֹק אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁוֶבָה חֲדָשׁ יָמֵינוּ כְּקֶדֶם:

טור אורח חיים הלכות תפלה סימן קטו

ומה שתיקנו לומר אבינו בברכת השיבנו ובסלח לנו מה שאין כן בשאר הברכות... אנו מזכירין רחמי האב כדכתיב כרחם אב על בנים שירחם עלינו ויסלח לנו... ומה ראו לומר סליחה אחר תשובה כי ע"י תשובה הקדוש ברוך הוא סולח דכתיב וישוב אל ה' וירחמנו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח

מצב אבא – *Story – Iran Missiles in Haifa*

לב אליהו, חכמה ומוסר, שביבי לב או כ"ח

השיבנו אבינו לתורתך. לשון "השיבנו" חל על דבר שכבר הי' ושיבים אליו. והנה האדם כשהוא במעי אמו הרי מלאך לומד עמו כל התורה כולה, ורק כשיצא סוטר על פיו ושוכח הכל. לכן אנו מבקשים השיבנו אבינו לתורתך – שלמדנו כבר!

הרב אהרון ליכטיינשטיין, "אשרי איש שלא ישכח" – התשובה והשיבה

א. התשובה בתור חזרה מהחטא... זהו פן אחד של התשובה: תשובה המתייחסת לחטא, החותרת לתקן את עצם הרוע...

ב. תשובה בתור שיבה אל ה'

ישנה צורה אחרת של תשובה, שאינה קשורה ישירות לחטא ואינה צומחת בעקבות הרע; זוהי תשובה המתרחשת בוואקום דתי-רוחני. תשובה כזו אינה מתקיימת בהקשר של יחסי האדם עם הקב"ה, אלא בהקשר של היעדר יחס כזה. בעצם, תשובה זו צומחת מתוך מודעותו של האדם לאותו היעדר.

במסלול הזה, האדם אינו מובדל מהקב"ה על ידי מחסום הבנוי מעוונות, וגם אינו דבק בו. הוא פשוט מנותק. הוא אינו שקוע במאבק מיוסר ומפותל עם האלוהים, וגם אינו נאבק עם מצפונו שלו; אדרבא, דעתו מוסחת ורגשותיו קהים מכדי שיוכל לחוש בנוכחות הקב"ה. במצב זה, תשובתו נושאת אופי שונה מאוד. אין זו תשובה המתייחסת לחטא, אלא תשובה המתייחסת לחיים נטולי רגישות לחטא... במידה שאפשר לדבר כאן על חטא, אין מדובר בחטא של התרסה ישירה או של התעמתות, אלא בחטא של אדישות וחוסר אכפתיות, של היעדר יחס, של הטיית המבט מריבונו של עולם והתמקדות בדאגות אחרות.

אם יש כאן חטא, זהו חטא השכחה.

Note – returning to a time when I was less apathetic

#5 – 2 Types of Teshuva - Teshuva of the Emotions and the Intellect

רמב"ם הלכות תשובה פרק א הלכה א	רמב"ם הלכות תשובה פרק ב הלכה ב
כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה כשיעשה תשובה וישב מחטאו חייב להתודות לפני האל ברוך הוא שנאמר איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו את חטאתם אשר עשו זה וידוי דברים, וידוי זה מצות עשה, כיצד מתודין אומר אנה השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה, וזהו עיקרו של וידוי	ומה היא התשובה הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשה עוד שנאמר יעזוב רשע דרכו וגו', וכן יתנחם על שעבר שנאמר כי אחרי שובי נחמתי, ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם שנאמר ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו וגו', וצריך להתודות בשפתיו ולומר עניינות אלו שגמר בלבו.

שמואל ב פרק יג

(יא) ותגש אליו לאכל ויחזק בה ויאמר לה בואי שכבי עמי אחותי:

(יב) ותאמר לו אל אחי אל תענני כי לא יעשה כן בישראל אל תעשה את הנבלה הזאת:

(יג) ואני אנה אוליך את חרפתי ואתה תהיה כאחד הנבלים בישראל ועתה דבר נא אל המלך כי לא ימנעני ממך:

(יד) ולא אבה לשמע בקולה ויחזק ממנה ויענה וישכב אתה:

(טו) וישנאה אמנון שנאה גדולה מאד כי גדולה השנאה אשר שנאה מאהבה אשר אהבה ויאמר לה אמנון קומי לכי:

[See Rashi, Malbim]

רב סולוביצקי, על התשובה, לעברך בברית ה'

תשובה הבאה בעקבות זעזוע אמוציונאלי. מעין זה שעבר על אמנון היא תשובה-מהרגשה. ומובן, שבכל מקום שיש הרגשת החטא, כשהחטא נדחה לארדווקא מבחינה אינטלקטואלית, אלא מבחינה אמוציונאלית-אינסטינקטיבית, כאשר הרגשות הטבעיים של בושה ותיעוב שהחטא מביא על החוטא גורמים לו מנה גדושה של ייסורי-הנפש – כבר אין החוטא זקוק לקבלה על להבא. פשוט, אין כל צורך בה. עיקר התשובה הוא בחרטה, ברגש הבושה מפני עצמו, ב"תמהים אנו על נפשותינו איך נעשתה התועבה הזאת", באותו רגש של נפש, הוא אינו חש בטומאת החטא, אינו מתחלחל מפני התיעוב שבחטא. במקום להזדעזע ברגשותיו, להגיב באופן אמוציונאלי, אינסטינקטיבי, כדרך שעשה זאת אמנון – חוטא זה מבין בדעתו, בשכלו, את חורבן-הנפש שהחטא גרם לו. אלו הן שתי דרכים שונות בתכלית, בעל-התשובה הראשון – מרגיש וחש בחורבן-הנפש שלו. השני, זה שבפרק ב' הלכה ב' – מבין ויודע את חורבן-הנפש שלו. הוא תופש ומשיג את הירידה שירד.

Teshuva of the emotions – characterized by shame, embarrassment, disgust

כבר בתנ"ך מוצאים אנו סיפור המתאר איך נהפך החטא לתועבה, ואיך נרדף החוטא ומתייסר לא עלידי יצירה טוב החלש ורופף-האונים, אלא על ידי יצר היופי שהוא רבי-עצמה, אגרסיבי ורבי-תחבולות. כוונתי למסופר בשמואל-ב, פרק יג: "ויהי אחרי כן ולאבשלום בן דוד אחות יפה ושמה תמר ויאבהב אמנון בן דוד". אם המקרא מעיד עליה שיפה היתה, אין לנו כל ספק שיפה היתה באמת, ואנו יכולים לתאר לעצמנו עד כמה קסמה לו תמר לאמנון בן דוד. רגע אחד לפני החטא עוד חש אמנון בוודאי כי תמר היא המייצגת יופי שאין למעלה-הימנו, הדר ותפארת. הללו מלאו אותו באהבה עזה כל כך שבגללה חטא ועשה אותה "נבלה... כאחד הנבלים". כל זה היה לפני החטא, אבל מיד לאחריו (פסוק טו): "וישנאה אמנון שנאה גדולה מאד, כי גדולה השנאה אשר שנאה מאהבה אשר אהבה". הוא שנא אותה עתה שנאה גדולה מאוד לא מחמת ייסורי מצפון שנתייסר בהם, אלא מחמת כך שפתאום ראה עד כמה איננה יפה, עד כמה כעורה היא ומאוסה היא. החטא היה לו תועבה. בגללו הוא בא לשנוא את עצמו – וממילא שנא אותה. לחטא השפעה מזוכיסטית. אמנון שנא את עצמו והעביר את שנאתו לתמר העזובה על לא-אישם בכפה. אותה תמר היפה להפליא – נהפכה בעיניו לסמל התועבה והשנאה. אמנון לא הבין בוודאי אשר קרה לו ושאל עצמו אותה שאלה ששואל בעל "חיי אדם": תמהים אנחנו, תמה אני על עצמי איך נעשתה התועבה הזאת!

Teshuva of the Intellect – No gut reaction, but intellectual awareness of the consequence of sin

הראשון – דומה לאבל. באבלותו אין אדם מבין, הוא מרגיש. השני – הוא טיפוס אינטלקטואלי; הוא יכול לשער ולתאר לעצמו את הסכנות האורבות עליו מחמת חטאו, הוא תופש את הממדים של החטא, את המשמעות האיומה שלו, את תוצאותיו. הוא מכיר בערך האבידה שאיבד עקב החטא עד כמה זקוק הוא לתשובה. את כל זה הוא יודע, מבין ותופש. אבל גם ידיעת החטא שלו, גם הבנת החטא ותפיסת החטא כולן הן פרי פעולת מוחו, שכלו ודעתו. הוא יודע הכל אך אינסטינקטיבית אינו חש.

אבל יש גם תשובה מסוג אחר לגמרי והיא שקראנו לה תשובת השכל, תשובה של "פתח", של טעות. בעוד שבתשובת הרגש, "המגיד מישרים" המוכיח את האדם הם רגשותיו הפנימיים של האדם, הרי בתשובת השכל, "המגיד מישרים" המוכיח את האדם הוא האינטלקט... הרבה בני אדם הם שדרכם אל התשובה היא במסלול שונה לגמרי; הללו מגיעים אליה לא דרך הרגשת החטא אלא דרך ידיעות החטא, בתשובה זו נעדר מלכתחילה אלמנט הבושה

Summary:

The bracha of Hashiveinu = Teshuva based on the Intellect – קבלה לעתיד → Ramban Perek 2

The bracha of Selach Lanu = Teshuva based on emotion – Guilt and חרטה על העבר → Rambam Perek 1

Structure of the Amidah: Knowledge → Desire to Repent → Request for Forgiveness → Spiritual Redemption → Health → Blessing

Revealing Our Authentic Ratzon When We Stand Before Hashem

יהי רצון

ואני תפילתי לך ה' עת רצון אלהים בך חסדך ענני באמת ישעך. יהיו לרצון אמרי פי.
רבי נתן מברסלב, ליקוטי הלכות, הלכות ברכת השחרור הלכה ה
 כי עיקר בחינת תפילה הוא התגלות הרצון בחינת ואני תפילתי לך ה' עת רצון.

הרב דב זינגר, תכון תפילתי

So what do you want today?
 A person is not only what he does.
 He is, above all, what he wants.
 Prayer seems to say to me: Don't be practical.
 Each of us walks through the world carrying hidden desires within us, desires waiting for prayer.
 Prayer is an opportunity to dwell in the world of desire, without pushing those desires, without immediately trying to find ways to pull them into the world of action.
 Simply to inhabit the world of expressing our desires, to tell the Holy One, blessed be He, about our dreams, about what we want today:
 I want to live with joy.
 I want to speak truthfully.
 I want Jerusalem to be rebuilt.
 Just as the Torah has peshat, derash, remez, and sod, a Pardes through which we can wander and choose which level we wish to inhabit at this moment, so too, reality has different levels of existence.
 And one of those levels is the world of desire.
 Prayer allows me to dwell there, to make room for desire.
 To place that desire gently upon the soft cotton of prayer, to water it, to allow it to grow, slowly and peacefully.

אז מה אתה רוצה היום?
 אדם הוא לא רק מה שהוא עושה
 הוא בעיקר מה שהוא רוצה.
 התפילה כמו אומרת לי: היה לא מעשי.
 כל אחד מאתנו מתהלך בעולם ורצונות גנוזים בתוכו
 רצונות המחכים לתפילה.
 התפילה היא הזדמנות
 לשהות בעולם הרצונות
 בלי לדחוק אותם
 בלי להפוך את הדרכים למשוך אותם אל עולם המעשה
 פשוט להיות בעולם הבעת הרצונות
 לספר לקב"ה על החלומות שלנו
 על מה שאנחנו רוצים היום:
 אני רוצה להיות בשמחה
 רוצה לדבר באמת
 רוצה שירושלים תהיה בנויה.
 כמו שיש בתורה פשט, דרש, רמז וסוד
 פרד"ס שבתוכו אפשר להתהלך
 ולבחור באיזה רובד אני רוצה להימצא כעת
 כך גם במציאות יש רבדים של קיום
 ואחד מהרבדים הללו הוא עולם הרצונות
 התפילה מאפשרת לי לשהות בו, לתת מקום לרצון.
 להביט את הרצון על צמר גפן של התפילה
 להשקות אותו
 לתת לו לגדול
 בנחת.

